

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR
CIVILISZTIKAI TANSZÉK

OPUSCULA CIVILIA

Köblös Adél

*Bírói jogalkalmazás alkotmányossági
vizsgálata az Alkotmánybíróság
döntéseinek tükrében – szemezgetések*

KÖBLÖS Adél¹

Bírói jogalkalmazás alkotmányossági vizsgálata az Alkotmánybíróság döntéseinek tükrében - szemeztetések

1. Felvetések

Komoly változást jelentett az Alkotmánybíróság számára a röviden csak „valódi”-nak nevezett alkotmányjogi panasz bevezetése. A változás lehetőségeket és egyben kihívásokat is magában rejtett. Nyilvánvaló volt, hogy az Alkotmánybíróságban a bírósági eljárásból „vesztesen” kikerülő felek egy újabb jogorvoslati fórumot látnak majd, mely tulajdonképpen helyénvaló felfogás is. Az alkotmányjogi panaszra maga az Alkotmánybíróság is jogorvoslatként tekint.² A panaszosok ugyanakkor annak korlátozottságát és specialitását igyekeznek is (fel)oldani, elhomályosítani, több-kevesebb sikerrel. Ez a korlát az Alkotmánybíróságnak az állami szervezetrendszerben betöltött helyéből fakad: feladata a jogi normák Alaptörvénnyel való összhangjának végső szinten történő biztosítása, az Alaptörvény védelme.³

A jelen írás célkitűzése – a fentiek szem előtt tartásával – körbejárni, mit is vizsgál felül az Alkotmánybíróság, amikor az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti, ún. „valódi” alkotmányjogi panasz tárgyában kell döntenie. Érdeklődésem középpontjában nem az ügy „érdemében hozott” vagy „eljárást befejező” bírósági döntés formális mibenlétének feltárása áll, hanem az, hogy az egyébként ilyennek minősülő bírói döntésben (ítéletben, végzésben) mi az, aminek Alaptörvénnyel való összhangját az Alkotmánybíróság vizsgálja, illetve ennek során maga milyen tevékenységet végez.

Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz alapján a bírói jogalkalmazás alkotmányosságát kell elbírálni. A bírói döntésben szintetizálódó jogalkalmazói tevékenység egy meglehetősen bonyolult, sokrétű cselekvéssorozat, amelynek egyes összetevőit jogelméleti munkák alapján sommásan idézem fel. A jelen írás nem vállalkozik annak teljeskörű bemutatására, hogy ezek mindegyike miként vonható alkotmányossági kontroll alá. Az elemzés

---

¹ Tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Civilisztikai Tanszék.

² Lásd az 57/1991. (XI. 8.) AB határozat indokolását.

³ Az Alaptörvény előírásainak megtartása, a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezése nem csupán az Alkotmánybíróság feladata. Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Abban a kérdésben, hogy milyen értelmezés áll összhangban az Alaptörvénnyel, végső soron az Alkotmánybíróság szava a döntő. Lásd ehhez például a 16/2016. (X. 20.) AB határozatot, Indokolás [25]

fókuszába a *bírói jogértelmezést és ténymegállapítást* emelem, amelyekhez – miként azt igyekszem majd igazolni – a testület igen ambivalens módon viszonyul. A tanulmány jogértelmezésre, illetve a ténymegállapításra való korlátozásának oka az, hogy az alkotmánybírói esetjog ehhez szolgáltat bőségebb muníciót. Vizsgálódásom ennek megfelelően a testület döntéseinek, az azokban foglalt indokolások áttekintésére épül, s ez alapján kívánom feltárni, mi az Alkotmánybíróság felfogása saját helyéről és szerepéről a valódi alkotmányjogi panasz eljárásokban, az igazságszolgáltatás mint önálló hatalmi ág hatásköreinek tiszteletben tartása mellett. A téma feldolgozása pontszerű, de talán rávilágít a joggyakorlat fejlődési irányára, illetve belső feszültségeire.

2. Mogyoróhéjban a bírósági jogalkalmazásról

Sokkal összetettebb e téma, mintsem hogy alapos elemzésébe bocsátkozhatnék ebben a rövid írásban. Mindenképpen célszerű azonban pár vonatkozására feleleveníteni és legalább egy általános képet festeni erről a szerteágazó tevékenységről, mely tudományos vitákra is épp elég alapot szolgáltat. Anélkül tehát, hogy méhkasba nyúlnék, a jogi alaptan szintjén maradva a következőket emelném ki.

Szigeti Péter *Jogi alaptan* című munkája szerint a jogalkalmazás nem más, mint „a jogszabályok alapján hozott sajátos állami döntés, ami a konkrét ügy jogilag releváns tényeinek a megállapítására, a tényállás jogi minősítésére és a jogkövetkezmények meghatározására terjed ki”. „A jogalkalmazás – mint a jogérvényesülésnek és a jogszabályok konkretizálásának egyik esete – az általános és elvont módon megfogalmazott jogi normák konkrét, egyedi esetekre való vonatkoztatását, érvényesítését, a konkrét egyedi ügynek a jogi normák alapján való eldöntését jelenti.”⁴

Szigeti a jogalkalmazásnak öt⁵ fő műveletét különbözteti meg: 1. a vonatkozó jogszabályok hiteles szövegének kikeresése, megállapítása, kötelező erejének vizsgálata; 2. a tényállás megállapítása, pontosabban a ténymegállapítások összegyűjtése; 3. a jogszabály értelmezése; 4. a megállapított tényállás jogi minősítése; 5. jogkövetkezmények megállapítása.

---

⁴ SZIGETI Péter (2014): *Jogi alaptan*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 209.

⁵ A szerző utal arra, hogy mások (pl. Opalek, illetve Varga Csaba) felfogásában négy szakasza/művelete van a jogalkalmazásnak, de összességében is a felosztás száma és a szakaszok elnevezése igen változatos. SZIGETI (2014), 212. Érdekességként hadd álljon itt a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye is, mely ugyan szűken csak az ítélezésre vonatkozik, de kifejezi a bírói többségű csoport felfogását. Eszerint az ítékezés két elkülöníthető tevékenységet foglal magában: egyrészt a tényállás megállapítását, másrészt annak az irányadó szabályokkal való egybevetését és az ebből származó jogkövetkezmények alkalmazását. *Összefoglaló vélemény - Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*. Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport, Budapest, 2017. október. 10. (https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemeny_iteleti_bizonyosság.pdf, 2020. 06. 08.)

A szerző utal rá, hogy időben e tevékenységek nem különülnek el: egymást váltva fordítja figyelmét a bíró a tényállás megállapítására és a jogszabály értelmezésére, sőt a tényállás pontosabb megállapítása vagy a jogszabály alaposabb értelmezése arra az eredményre is vezethet, hogy a bíró az eredetileg kiválasztott norma helyett egy másikra tér át. Ezt Pokol Béla Karl Engisch nyomán a „pillantás ide-oda vándorlásával” írja le, melynek lényege, hogy a bírák néhány tényből különböző jogi rendelkezéseket mint döntési alapot keresnek, majd a kiválasztott jogi rendelkezés fényében kezdenek további tények után kutatni. Az így feltárt tények ismeretében a jogi normákat veszik újra elemzés alá. És így tovább.⁶

A tényállás megállapítása részben megismerő, részben értékelő tevékenység; a múltbéli eseményeknek különböző megismerési források alapján való rekonstrukciója. Az értékelés egyrészt a „bizonyítási eszközök közötti ellentmondás” feloldásában, másrészt egyes összefüggések vagy tulajdonságok megállapításában játszik szerepet (pl. egy kijelentés gyűlölet keltésére való alkalmassága). Habár ez az értékelés (mérlegelés) a szubjektumhoz (bíró) kötődik, annak tartalma *objektív alapokon nyugszik*. A tartalmi objektivitás biztosítéka pedig, hogy a nyilvánosság és *jogorvoslati rendszer útján* ellenőrizhető. A jogalkalmazónak a mérlegelését indokolnia kell, mások számára is elfogadhatóvá kell tennie, ez pedig visszahat magára az értékelési tevékenységre.

A jogszabály értelmezése nem más, mint a jogi norma konkrét tényállásra vonatkozó teljes tartalmának a feltárására irányuló tudatos tevékenység. Minden norma értelmezésre szorul, melynek oka, hogy a jogszabályok rögzített nyelvi formában jelennek meg. A jogszabályértelmezés mindig gyakorlati tevékenységhez és adott (esetleg elképzelt) tényállásokhoz kapcsolódik.

A jogi minősítés során a bíró a jogszabály általános előírását a konkrét eseti tényállás egyediségére vetíti, a megállapított történeti tényállást a jogi norma általános megfogalmazása alá vonja.

A jogkövetkezmények megállapítása a jogalkalmazás záró művelete, közvetlenül kötődik a tényállás jogi minősítéséhez, habár abból közvetlenül nem következik. „Önálló, alkotó mozzanatokot tartalmazó felelősségteljes művelet”.⁷ A jogkövetkezmények körét egyrészt a jogi minősítés, másrészt a jogi szabályozás jellege szabja meg. A jogkövetkezmények alkalmazása során rendszerint mérlegelésre kerül sor.

---

⁶ POKOL Béla (2002): A bírói döntési folyamat elemzése. *Jogelméleti Szemle*, 2002/4. 1. (<http://jesz.ajk.elte.hu/pokol12.html>, 2020. 06. 08.)

⁷ SZIGETI (2014), 218.

Az értékelési vagy mérlegelési tevékenység megérdemli, hogy kicsit részletesebben is szót ejtsék róla. E kérdéskörrel részletesebben foglalkoznak a közigazgatási jog szakemberei, a mérlegelés különböző fajtáinak megkülönböztetése e jogterületen ugyanis meghatározó jelentőséggel bír a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata szempontjából: a közigazgatási szervek bizonyos típusú mérlegelési tevékenységei ugyanis nem vagy csak meghatározott szempontok szerint képezhetik bírósági felülvizsgálat tárgyát.⁸

A közigazgatási jog területén manapság tehát megkülönböztetnek ún. „bizonyítási” mérlegelést, „kényszerű” mérlegelést és „felhatalmazásos” mérlegelést. A „bizonyítási” mérlegelés a ténymegállapításhoz kapcsolódik, a rendelkezésre álló bizonyítékok szabad, egyenkénti (egyes bizonyítékok bizonyító erejének megállapítása) és összességében való (bizonyítékok egybevetése) értékelését jelenti. A „kényszerű” mérlegelés körébe azokat a jogalkalmazói magatartásokat vonják, amelyek valamely jogalkotói hiba elhárítására irányulnak: ilyen a határozatlan tartalmú jogfogalom meghatározása, joghézag kitöltése, a jogi szabályozás koherencia-zavarának feloldása. A „felhatalmazásos” mérlegelés a jogalkalmazói mérlegelés „valódi” területe, itt ugyanis a jogalkotó kifejezetten lehetővé teszi a jogalkalmazó (közigazgatási szerv) mérlegelését. Ebbe a körbe tartozik, ha a közigazgatási szerv egymással egyenrangú döntési alternatívákból választhat, illetve jogalkotói felhatalmazás alapján eldöntheti, indít-e eljárást és alkalmazza-e a jogszabályban meghatározott jogkövetkezményt (opportunitás), vagy a jogot korlátozó, kötelezettséget megállapító jogszabályi rendelkezéstől az érintett javára eltérhet (méltányosság), végül ha a jogszabályban meghatározott keretek között a jogalkalmazó „szabad belátására” bízta a normában szereplő jogfogalmak értelmezését.⁹

A jogi fogalmak (a pozitív jogban használt kifejezések) – miként erről már szó esett – többé vagy kevésbé értelmezésre szorulnak. Ez akkor is így van, ha a jogi fogalmat maga a jogalkotó is meghatározott értelemmel ruházza fel (lásd értelmező rendelkezések), vagy ha tartalmát a bírói gyakorlat már kikristályosította. A „tapasztalati” fogalmakhoz valamilyen külvilágban létező, tényszerűen megtapasztalható, érzékelhető jelenségkör rendelhető.

---

⁸ Lásd a 2017. évi I. törvény 85. § (5) bekezdését, illetve az *Összefoglaló vélemény - Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései* c. anyagban kifejtetteket (141.): „A mérlegelési jogkörben hozott döntéseknél nem indokolt a közigazgatási bíróság széleskörű beavatkozásának megengedése, mert a bíróság indokolatlanul korlátozhatná a hatóság jogalkotó által biztosított döntési szabadságát, ha korlátlanul újraválaszthatna a lehetőségek között, és másik intézkedésre cserélhetné le a hatóság által kiválasztottat. A bírósági felülvizsgálat tiszteletben tartja a hatóság döntési szabadságát és a mérlegelési döntés megalapozottsága tekintetében lefolytatott vizsgálat is szűkebb terjedelmű.”

⁹ KÁNTÁS Péter (2001): A mérlegelés dilemmái. *Jogelméleti Szemle*, 2001/3. 2-8. (<http://jesz.ajk.elte.hu/kantas7.html>, 2020. 06. 08.); *Összefoglaló vélemény - Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*, 139-142.

„Normatív” fogalmak esetében a fogalom azonban maga is értékelést rejt magában (pl. köznyugalom megzavarására alkalmas, jóerkölcsbe ütköző). Ez utóbbit Kántás Péter „beleélés” mérlegelésnek nevezi, és szemben a szubjektivista felfogással, úgy foglal állást, hogy a bírónak – félteréve személyes világnézetét, értékítéleteit – képzeletben az érintett közösség értékvilágába kell behelyezkednie és ezeket kell átélnie (átéreznie). A fogalom határozatlan hagyásával a jogalkotó a fogalom meghatározását az érintett kulturális entitásra hagyta, a jogalkalmazónak a feladata pedig ennek feltárása és deklarálása.¹⁰

A jogalkalmazói tevékenységek terjedelme a magasabb jogorvoslati fórumokon beszűkül.¹¹ Elsődlegesen a bizonyításvétel és a tényállás megállapítását korlátozzák az eljárási törvények a másod- vagy magasabb fokú eljárásokban. Így például felülvizsgálati eljárásban már semmilyen új bizonyítás-felvétel nem lehetséges, a felülvizsgálat a jogszabálysértések kiküszöbölésére irányul.¹² Ezért ez az eljárás különösen élesen szembesít a tény- és jogkérdések elhatárolásának nehézségével, miközben jogkérdések a tényállás, a bizonyítás kapcsán is felmerülnek. Ezek közül a bizonyítási mérlegelés eljárási szabálya adja fel különösen a leckét. A szabad bizonyítás talaján állva a törvények a bíróra bízzák a bizonyítékok bizonyító erejének megítélését: a bíróság a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.¹³ Magasabb bírói fórumokon „felülmérlegelési” korlátok érvényesülnek, amely a szóbeliségen, a közvetlenségen¹⁴ és a nyilvánosságon alapuló peres eljárások következménye. Az említett mérlegelési szabályhoz nem kötődik kiforrott bírói jogértelmezés, a szabály igencsak „ellenáll a pontosításnak”, ahogy Bencze Mátyás fogalmazott.¹⁵

Az Alkotmánybíróság – mint sajátos jogorvoslati fórum, ami előtt az Alaptörvény sérelmére lehet hivatkozni – funkciója a magasabb szinten eljáró, csak jogsértéseket vizsgáló bíróságokéhoz hasonlítható (azon belül is a kasszációs bíróságokéhoz). Hatáskörének gyakorlását azonban nem az eljárási törvények, hanem az Abtv. és Alaptörvény köti.

---

¹⁰ KÁNTÁS (2001), 6.

¹¹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 373. §; a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 584. § (5) bek., 591. §

¹² Pp. 422. §, Be. 650. § (2) bek., 659. § (1) bek.

¹³ Lásd pl. Be. 167. § (4) bekezdését, némileg eltérően pedig a Pp. 279. § (1) bekezdését.

¹⁴ Habár a közvetlenség elve szépen lassan erodálódik, lásd: *Összefoglaló vélemény - Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*, 123-124.

¹⁵ BENCZE Mátyás (2011): A bírói mérlegelésre vonatkozó szabályok értelmezésének sajátosságai. *Jogesetek Magyarázata*, 2011/2. 87.

3. Az alkotmányossági felülvizsgálat terjedelme az alkotmánybíróági döntések tükrében

A testület végzésről végzésre, illetve határozatról határozatra bontogatta ki, mi képezheti érdemi alkotmányos vizsgálat tárgyát, és mi nem. A visszautasító végzések érvelésében keveredik a hatáskör és az Abtv. 29. §-ában foglalt feltétel hiányára való hivatkozás.

Az Abtv. 29. §-a az ügyteher megfelelő kezelése, az időszerűség érdekében egy „szűrőt”¹⁶ tartalmaz. Az ügyek meghatározó részét ugyanis az Abtv. 27. §-a szerinti panaszeljárások teszik ki¹⁷, melyek nagyobb hányada nem igényli a teljeskörű, részletes előkészítést és döntéshozatalt. A 29. § alapján az Alkotmánybíróóság befogadási eljárás keretében hozott rövidített indokolású végzésekkel¹⁸ zárhatja le a jelentősebb alkotmányjogi kérdést fel nem vető alkotmányjogi panaszeljárásokat.

Míg a hatáskör vizsgálata bármelyik állami szerv eljárásának első számú lépése, hiszen ennek hiányában semmilyen egyéb eljárási cselekmény nem végezhető, addig a 29. §-ban foglalt szűrőfeltétel tulajdonképpen egy egyszerűsített, tömörített érdemi elbírálást jelent. A hatáskör hiánya megállapításának alapja az, hogy az Alkotmánybíróóság nem tévedhet az igazságszolgáltatás (és persze más állami szerv) részére fenntartott hatalomgyakorlás terepére. Így például nem kérhető az Alkotmánybíróóságtól, hogy kötelezze az alperest kártérítés fizetésére, illetve utasítsa el a keresetet, vagy hogy mentse fel a vádlottat, illetve ítélje el és büntesse meg. Tipikusnak azok az alkotmányjogi panaszok tekinthetők, amelyek egy bírói döntés megsemmisítését valamely alkotmányos rendelkezés megsértése miatt kérik. Ez az Alkotmánybíróóság hatáskörébe tartozó ügy, más kérdés, hogy a felhozott indokok – vagyis ami miatt a panaszos szerint a döntés nem áll összhangban a megjelölt alaptörvényi rendelkezéssel, ahogy a panaszos összeköti a bírói döntést és a megjelölt alaptörvényi jogot – első ránézésre is téves, alaptalan. Ha az érvelésbe bele is keveredik a hatáskör hiánya, a visszautasítás alapja valójában nem ez.

A visszautasító végzésekben mantraként tér vissza a következő vagy hasonló szöveg: „[a] tényállás megállapítása és az ehhez vezető bizonyítékok felvétele és értékelése, valamint a jogszabályok értelmezése a bíróságok, ezen belül is elsősorban a Kúria, nem pedig az Alkotmánybíróóság *hatáskörébe tartozó kérdés*” {3092/2019. (V. 7.) AB végzés, Indokolás [13]}. Az Alkotmánybíróóság hangsúlyozza: a *iura novit curia*-elvnek megfelelően a

---

¹⁶ BITSKEY Botond – TÖRÖK Bernát szerk. (2014): *Az alkotmányjogi panasz kézikönyve*. HVG-ORAC, Budapest. 26., illetve lásd még ehhez a 143-148. oldalakat.

¹⁷ Lásd ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróóság honlapján közzétett ügyforgalmi adatokat: <https://www.alkotmanybirosag.hu/ugyforgalmi-es-statisztikai-adatok>, (2020. 06. 08.)

¹⁸ Abtv. 56. § (3) bek.

jogszabályok konkrét tényállásra vonatkoztatása, azok értelmezése a rendes bíróság *hatáskörébe tartozik* {például: 3306/2017. (XI. 24.) AB határozat, Indokolás [63]; 3021/2017. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [44]; 3120/2012. (VII. 20.) AB határozat, Indokolás [21]}.¹⁹ Egy másik megfogalmazásban: „Összességében a tényállás megállapítása és az ehhez vezető bizonyítékok felvétele és értékelése, valamint a jogszabályok értelmezése (beleértve az anyagi jogi normákon túl az eljárásjogi normákat is) a bíróságok, ezen belül is elsősorban a Kúria, nem pedig az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó kérdés.”²⁰ Vagy: „Következésképpen a bizonyítékok bírói mérlegelésének, és a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendelkezik hatáskörrel {lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]}.”²¹

A fenti mondatok arra a következtetésre adhatnának alapot, hogy az Alkotmánybíróságnak nincs is dolga a jogalkalmazással, abból semmi nem tartozik rá, igazából semmit nem kell felülbírálnia. Ez azonban nincs így. Lássuk közelebbről!

3.1. A tényállás megállapítása

A fent idézett indokolás-részletek alapján a tényállás megállapítása és az ehhez vezető bizonyítékok felvétele és értékelése nem alkotmánybírósági feladat.²² A testület bizonyítást bizonyosan nem is vesz fel, de – jellemzően a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben – a bizonyítás módja, menete alkotmányossági kontroll alá kerülhet. A bizonyítékok mérlegelése is alapvetően bírói feladat, ugyanakkor nem mehetünk el szó nélkül az Alkotmánybíróság egy végzésében olvasható alábbi kijelentés mellett: „az eljáró bíróság által elfogadott jogértelmezés és *a bizonyítékok mérlegelésének felülvizsgálatától* pedig az Alkotmánybíróság *mindaddig tartózkodik*, amíg a jogértelmezés pontosan körülírt, Alaptörvényben védelt jogot nem sért”.²³ E mondat egy korábbi végzésben még úgy tűnt fel, hogy abból hiányzott a „bizonyítékok mérlegelésének” fordulat.²⁴ A visszatérő érvelés kiegészítése arra enged következtetni, hogy az Alkotmánybíróság végső soron a bizonyítékok mérlegelésének felülvizsgálatától (felülbírálatától) sem riad vissza egy arra alkalmas ügyben. Hogy milyen kereteken belül és egyáltalán mi vezethet ahhoz, hogy a bírói döntés a bizonyíték-mérlegelés miatt alaptörvény-ellenes lesz, még nem tudni. Különösen izgalmas e problémakör,

¹⁹ 3020/2020. (II. 10.) AB határozat, Indokolás [26]

²⁰ 3023/2020. (II. 10.) AB végzés, Indokolás [20]

²¹ 3027/2020. (II. 10.) AB végzés, Indokolás [23]

²² Lásd még hasonlóan például 5/2014. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [51] „Az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre ténybeli alapon felülvizsgálni a bíróságok ítéleteit.”

²³ 3045/2018. (II. 13.) AB végzés, Indokolás [11]

²⁴ Pl. 3027/2017. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [15]

hiszen miként fent már említettem, a fellebbviteli bíróságok többé vagy kevésbé kötve vannak az alsóbb fokon megállapított tényálláshoz, maguk már bizonyítást egyáltalán nem vagy csak korlátozott körben vesznek (vehetnek) fel, és a bizonyítékok felülmérlegelésének lehetősége szűkebb. Mindez pedig az eljárásjogi rendelkezésekből, illetve az arra épülő bírói gyakorlatból következik. Viszont az eljárási törvények az Alkotmánybíróság kezét nem kötik.

A ténymegállapítás – a fenti jogelméleti megközelítés szerint – bővebb, mint a pusztán megismerési tevékenység. Olyan értékelési (mérlegelési) tevékenység is beletartozik, amely a múltbéli (esetleg jelen- vagy jövőbeni) események feltárásán túl van: a fenti példánál maradva ilyen egy kijelentés gyűlölet keltésére alkalmas voltának vagy egy magatartás köznyugalom megzavarására alkalmas voltának megítélése. E mérlegelés már nem „bizonyítékmérlegelés”, hanem összefüggések feltárása, tulajdonságok értékelése. Ilyenkor lényegében a múltbéli esemény körülményei alapján (pl. a közlés tartalma, ideje, módja, célja, stb. összekapcsolása útján) kell a bíróságnak állást foglalnia abban a kérdésben, megvalósult-e a törvényi tényállás ezen eleme. Saját tesztjei alkalmazása során az Alkotmánybíróság is végez ilyen típusú tevékenységet, ezzel pedig közvetetten, az alkalmazott jogi rendelkezéshez kapcsolódóan is állást foglal a tényállás egyes elemeiről.

3.2. A jogszabály értelmezése

Az Alkotmánybíróságnak a jogértelmezéshez való viszonya kapcsán egyrészt hangsúlyozni kell, hogy az a feladatainak ellátásához nélkülözhetetlen.²⁵ Másrészt, a bírói jogértelmezés akkor is az alkotmányossági kontroll tárgyává válhat, ha történetesen nem bírói döntés elleni alkotmányjogi panasz alapján jár el a testület.

Addig, amíg²⁶ az Alkotmánybíróság csak jogszabály alkotmányellenességét vizsgálhatta, és nem volt hatásköre a bírói döntések megsemmisítésére²⁷, az indítványok túlnyomó arányát pedig az elvont normakontroll indítványok tették ki, a gondolkodás kiindulópontja is maga az elvont norma volt. Az értelmezés jellemzően nem kötődött konkrét jogesetekhez, inkább a norma alá vonható hipotetikus tényállások számbavétele segítette a

---

²⁵ „Önálló törvényértelmezési hatáskör hiányában tehát az alkotmányossági vizsgálat nem irányulhat önmagában a normaszöveg lehetséges különböző értelmének és tartalmának a megállapítására, hanem azt az Alkotmánybíróság csak a hatáskörébe tartozó kérdés vizsgálatával összefüggésben végezheti el. [...] Valamely jogszabály alkotmányossága nyilvánvalóan csak szövegértelme és normatartalma alapján bírálható el. Az Alkotmánybíróság tehát az ún. absztrakt normakontroll során nem pusztán a jogszabály „betűjét”, hanem annak megállapított értelmét és szövegtartalmát veti össze az ugyancsak általa értelmezett és megállapított alkotmánytartalommal.” 57/1991. (XI. 8.) AB határozat

²⁶ Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: régi Abtv.) alapján.

²⁷ Kivételként említhető, amikor felhatalmazás hiányában erre mégis sor került az 57/1991. (XI. 8.) AB határozatban.

vizsgált jogszabályi rendelkezés tartalmának feltárását, no meg a törvényjavaslatok indokolása, már ha volt ilyen, vagy nyújtott valamiféle kézzelfogható kapaszkodót. Figyelembe vette továbbá az Alkotmánybíróság a közétett eseti bírói döntésekből kirajzolódó normatartalmat is, ha ilyen már rendelkezésre állt. Ha e jogalkalmazói jogértelmezés erősen és következetesen tapadt a jogi normához („egységes bírói gyakorlat normává szilárdult változata”, „élő jog”), az Alkotmánybíróság a jogi szabályt a bíróságok által kimunkált tartalommal vette figyelembe, és az alkotmányellenes jogértelmezés miatt a jogrendszerből magát a jogi rendelkezést metszette ki.²⁸

A testület a jogegységi határozat formájában testet öltő bírói jogértelmezés önálló alkotmányossági vizsgálatára is kiterjesztette a hatáskörét.²⁹ Így az a jogi rendelkezés, melynek tartalmát a bíróságokra nézve kötelező erejű jogegységi határozat adta, a jogrendszerben maradhatott, míg a jogegységi határozatnak ki kellett hullania. Ha „élő jog”-nak minősülő, következetesen és általánosan követett alkotmányellenes jogértelmezés a jogszabályhoz nem kötődött, akkor – a hatályos jog kímélete érdekében – alkotmányos követelmény útján határolta be az Alkotmánybíróság a támadott jogi szabály értelmezési kereteit, kizárva abból az Alkotmánnyal összhangban nem álló tartalmat.³⁰

A régi Abtv. hatályának idején az egyedi ügyekben felmerült tényektől, az alapul szolgáló hatósági, bírósági eljárástól a testület nagyrészt távol maradt. A valódi alkotmányjogi panasz közvetlenebb kapcsolatot tesz lehetővé a konkrét ügy tényeivel.

A visszautasító végzések indokolásának böngészése – mint fent már idéztem – arra a gondolatra indíthatna bennünket, hogy a *iura novit curia*-elvnek megfelelően a jogszabályok értelmezése kizárólag a rendes bíróságok hatáskörébe tartozik. A hivatkozott döntések azonban megerősítik, hogy jogértelmezés nélkül az Alkotmánybíróság sem tudná feladatait ellátni. Ennek a tevékenységnek a kizárása az alkotmánybírósági hatáskörből csak úgy foghat helyt – némileg pongyolán megfogalmazva –, hogy az alkotmányossági kérdéseket fel nem vető jogértelmezési kérdésekkel a testület nem foglalkozik. Ezt például a következőképpen fogalmazta meg: „Az Alkotmánybíróság a bíróságok ítéleteit (...) akkor bírálhatja felül, ha azok

---

²⁸ „Amennyiben a bírói gyakorlat és az általánosan elfogadott jogértelmezés a normaszöveget – a lehetséges több értelme közül – egységesen csak egy bizonyos, meghatározott értelemben alkalmazza, az Alkotmánybíróságnak a normaszöveget ezzel az értelemmel és tartalommal kell az alkotmányosság szempontjából vizsgálnia. Ha ugyanis ez – a gyakorlatban érvényesülő normatartalom – megállapítható, az alkotmányossági vizsgálatnak abból a tényből kell kiindulnia, hogy a jogszabály tartalma és értelme az, amit annak az állandó és egységes jogalkalmazási gyakorlat tulajdonít. (...) Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint »élő jog« alatt a jogszabályt értelmezett és alkalmazott tartalmával együttesen kell érteni. (...) Amennyiben pedig a jogszabály lehetséges több értelme közül a jogszabály az állandó és egységes jogalkalmazási gyakorlatban alkotmányellenes tartalommal él és realizálódik, az alkotmánybírósági eljárásban annak alkotmányellenességét meg kell állapítani.” 57/1991. (XI. 8.) AB határozat

²⁹ Lásd részletesen a 42/2005. (XI. 14.) AB határozat indokolását.

³⁰ Lásd a 38/1993. (VI. 11.) AB határozat indokolását.

az Alaptörvény megsabta *értelmezési tartományt* megsértik, és ezáltal a bírói döntés alaptörvény-ellenes lesz.”³¹ Vagy így: „Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a *bírói döntésben foglalt jogértelmezés* Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e.”³² Ha közelebbről szemrevételezzük tehát, a bírói döntések elleni panasz középpontjában épp a bíró jogértelmezés alkotmányossága áll.

Itt röviden érdemes kitérni az Abtv. 26. § (1) bekezdése és a 27. § szerinti alkotmányjogi panaszok egymáshoz való viszonyára. Közös vonásuk, hogy – megalapozottságuk esetén – az érintett bírói döntés alaptörvény-ellenes. Habár a 26. § (1) bekezdésében szabályozott alkotmányjogi panaszt a döntésben alkalmazott jogszabály alaptörvény-ellenességére hivatkozva lehet benyújtani, annak alaptörvény-ellenessége maga után vonja a bírói döntés alaptörvény-ellenességét is. Egyik vagy másik panasz sikere annak függvényében alakulhat, hogy a döntés alapját képező („alkalmazott”) jogi rendelkezés miként értelmezhető, lehetséges-e többféle értelme, s ha igen, akkor van-e olyan tartalma, amely „élő joggá” szilárdult. A kétféle hatáskör közötti átjárás a testület számára biztosított is (Abtv. 28. §), és az ügyfelek sincsenek elzárva attól, hogy mindkét panasz alapján állítsák a bírói döntés alaptörvény-ellenességét. Az alábbiakban a 26. § (1) bekezdése szerinti panaszok a vizsgálódás körén kívül maradnak, de nem szabad megfeledkeznünk erről, a jogértelmezésen keresztül érvényesülő kapcsolatról. Az alábbiakban egy kicsit közelebbről világítom meg a testületnek a bírói jogértelmezéshez való viszonyulását a valódi alkotmányjogi panasz ügyekben.

Egy formálisabb, és eléggé tartózkodó megközelítés szerint az Alkotmánybíróság önmagában azt tekinti alkotmány-ellenesnek, ha a jogértelmezés során a bíróság nem vonja vizsgálódási és mérlegelési körébe az alkotmányossági szempontokat. Egy közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában született ítélet elleni alkotmányjogi panasz³³ alapján az Alkotmánybíróság végül nem ebbe az irányba mozdult el. A kísértés pedig igen erős volt, mivel ítéletének indokolásában a támadott döntést hozó bíróság elzárkózni látszott az alkotmányos vonulattól: álláspontja szerint – miként azt a többség által támogatott indokolás idézte – az indítványozó (a felperes) tévesen hivatkozott alapjogának sérelmére, mivel a közigazgatási szerv nem a felhozott szabadsága körében vizsgálódott és hozott döntést. Az alkotmányos alapjog pedig közvetlenül nem érvényesíthető a bíróság előtt, emiatt pedig az

---

³¹ Pl. 3119/2015. (VII. 2.) AB végzés, 3077/2017. (IV. 28.) AB határozat, Indokolás [22]

³² 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]

³³ 3/2015. (II. 2.) AB határozat

alapjogi érveléseket és az Alkotmánybíróság határozataira alapított okfejtéseket nem is vizsgálta.

A testület a következőképpen gondolkodott: valódi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.³⁴

A döntésből talán az is kiolvasható, hogy csak a tartalmában alkotmányellenes jogértelmezés vezethet a bírói döntés megsemmisítésére. Előfordulhat ugyan, hogy a bíró fittyet hány az alapjogi szempontok értékelésére (de legalábbis azoknak az indokolásban való bemutatására), de ha ettől függetlenül is az alkotmányos kereteken belül marad az értelmezett jogi norma tartalma, akkor e körülmény igazából irreleváns.³⁵ Nem jellemző, hogy a bíróságok kifejezetten tagadják az alapjogi vonatkozásokat, gyakoribb, hogy erre nem térnek ki indokolásukban.³⁶ Előfordul az is, hogy ez csak utóbb, a valós vagy vélt sérelem kapcsán, az alkotmányjogi panaszban fogalmazódik meg először. Túlnő e tanulmány keretein annak vizsgálata, vajon mely összefüggésben és milyen mélységben szükséges számot adnia a bíróságnak az alkotmányjogi kontextusról. Annyit talán leszögezhetünk: a jogi érvelés valamennyi elemének alkotmányjogi érveléssel való feldíszítése túl van azon, ami elvárható egy bírói ítélet indokolásától.

Az Alkotmánybíróság tehát tartalmában vonja vizsgálata alá a bírói jogértelmezést, ennek azonban többféle szintje megfigyelhető a gyakorlatban.

A jogértelmezés – miként azt a fenti jogelméleti összefoglaló is alátámasztja – adott tényálláshoz (valódi panasz esetén az alapul szolgáló jogvita tényeihez) kapcsolódik. Az elvont jogi kifejezések ekkor „öltenek testet”, ezáltal világlik ki, melyek azok az életjelenségek, amelyek kimerítik a normában írt fogalmakat, és melyek nem. Emiatt pedig a testület elé kerülő ügyek konkrétumai (tényei) sem maradnak teljesen kívül az alkotmánybírósági szemlélődésen. Fontos kiemelni egyrészt, hogy az Alkotmánybíróságnak rendszerint nem a teljes normatartalom megítélése a feladata, csupán egyes szavai, fordulatai vetnek fel olyan

---

³⁴ 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]

³⁵ Ezzel ellentétes álláspontot fogalmazott meg párhuzamos indokolásában dr. Varga Zs. András alkotmánybíró.

³⁶ A felek hivatkozásának hiánya természetesen nem mentesíti a bírót, hogy az Alaptörvény 28. cikkét érvényre juttassa, ez ugyanis „hivatalból” kötelessége. Elmulasztása esetén az Alaptörvény 28. cikke sérül, ezzel együtt viszont a figyelembe nem vett alkotmányos rendelkezés tartalma nem szükségképpen. Egyéb értelmezési módszerekkel is juthat arra a bíróság egy olyan értelmezési tartományhoz, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel, és így az alapjogsérelem nem következik be.

értelmezési kérdéseket, amelyeket alkotmányossági kontextusba kell helyezni. Másrészt, a testületnek nem is kell feltétlenül odáig eljutnia, hogy – ebben a részleges vonatkozásban is – a tényeket a maguk konkrétságában vizsgálja, és azok minősítéséről állítson valamit. Elegendő, hogy az ilyen *típusú* történekekről, jelenségekről kifejti álláspontját, s ezzel meghatározza az alkalmazott jogi rendelkezés alkotmányos tartalmának kereteit. Ebből viszont sokszor egyenesen az következik, hogy a törvénykezőnek a jogi rendelkezés konkrét ügyben történő alkalmazása, a konkrét tények jogi minősítése során a panasz alapján vizsgált körben nem marad mozgástere. Az eset tényeinek, illetve az egyéb jogkérdések változatlansága mellett az Alkotmánybíróság döntéséből egyenesen következik a jogi minősítés, illetve az ennek megfelelő bírói döntés. A testület ezt időnként igyekszik annak hangsúlyozásával elfedni, hogy a rendes bíróságnak még maradt mérlegelési joga, a jogi minősítés és a jogkövetkemények megállapítása a bíróságok hatáskörébe tartozik. Ez utóbbi kétség kívül igaz, az előbbi már nem feltétlenül.

A közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való joggal kapcsolatos ügyek abba a kategóriába tartoznak, ahol a testület a tényeket illetően inkább „tartózkodó” magatartást tanúsít. Következésképpen hangsúlyozza: annak megállapítása, hogy a kiadni kért adat közérdekű adatnak minősül-e, a dokumentum vagy annak részei döntés-előkészítő adatok-e, stb. nem az Alkotmánybíróságra, hanem a bíróságokra tartozó kérdés.

A közérdekű adatokkal kapcsolatos ügyek azért is érdekesek, mert míg elég cizellált törvényi definíciója van a közérdekű (illetve közérdekből nyilvános) adatoknak, addig az alkotmányos alapjog tartalma már közel sem ennyire tiszta és kidolgozott. Márpedig egyértelmű, hogy kell lennie egy törvényi fogalommeghatározástól független, alkotmányos szintű közérdekű adat fogalomnak is, az a mindenkori törvényi fogalomtól nem függhet. A követelmény az, hogy az alkotmányjogi fogalomnak a törvényi definíció (definíciók, figyelemmel a közérdekből nyilvános adatok kategóriájára is) megfeleltethető legyen, egyébként a törvény által biztosítandó védelem alatta marad(hat) az alkotmányos elvárásoknak, mely a jogi rendelkezés alaptörvény-ellenességét veti fel. Annak eldöntését utalja az Alkotmánybíróság a bíróság hatáskörébe, hogy a törvényi közérdekű (közérdekből nyilvános) adat fogalmába beletartozik-e a konkrét ügyben érintett, kiadni kért adat. Ugyanakkor a közérdekű (közérdekből nyilvános) adat törvényi definíciójának értelmezése az, ami ilyen esetben terítéken van, és végeredményben abban kell állást foglalnia a testületnek, vajon helytálló-e az a bírói jogértelmezés, ami a konkrét ügyben felmerült adatok kapcsán arra a következtetésre jut, hogy ezek a közérdekű (közérdekből nyilvános) adatok körébe tartoznak, vagy épp ellenkezőleg, azon kívül rekednek. Ha az Alkotmánybíróság kimondja, hogy az ilyen

és ilyen típusú adatok az alkotmányos alapjog védelme alatt állnak, akkor nem sok mérlegelési lehetősége marad az igazságszolgáltatásnak, hogy a törvény alapján is megállapítsa: az adatok a törvényi szintű közérdekű adatok fogalmának körébe tartoznak.

Példával illusztrálva: az Alkotmánybíróság a bíróságok hatáskörébe tartozó kérdésként értékelte, hogy a kikérni kért adat (a meghatározott bíróság előtt folyamatban lévő polgári peres eljárásban félként szereplő jogi személyek neve) az Infotv.³⁷ szerint közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatnak minősül-e. Kimondta ugyanakkor, hogy az Alaptörvényből nem következik, hogy a folyamatban lévő polgári peres eljárásban félként szereplő jogi személyek neve közérdekű adat. Hosszas indokolás ugyan nem tartozik ahhoz, hogy végül milyen úton jutott el ezen megállapításig, de a következmény az, hogy az Infotv. közérdekű/közérdekből nyilvános adat fogalmának azon értelmezése, hogy e körbe nem tartozik bele a polgári peres eljárásban félként szereplő jogi személyek neve, összhangban áll a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való alapjoggal.³⁸ Amennyiben ellenkező eredményre jutott volna a testület, vagyis hogy ezek az adatok az Alaptörvény értelmében közérdekű adatok, nem igazán ítéltethető volna a bíróság másként, mint hogy – egyéb feltételek fennállása esetén és korlátozás hiányában – kiadásra kötelezi az adat kezelőjét.

Felvállalóbb hozzáállást képvisel az Alkotmánybíróság ezzel szemben a rágalmozással, illetve becsületsértéssel kapcsolatos alkotmányjogi panaszok alapján indult eljárásokban.³⁹ Ezekben az ügyekben gyakran abban a kérdésben kell véleményt formálni, hogy egy adott kijelentés tényállítás-e vagy vélemény, illetve hogy az emberi méltósághoz való jog, a jó hírnév védelme korlátozhatja-e a véleménynyilvánítás szabadságát. Az egyik határozatban a testület így fogalmazott: „az Alkotmánybíróság hatásköre arra terjed ki, hogy vizsgálja: ezek a kifejezések [„rasszista”, „romákat hátrányos helyzetbe hozza”] az adott szöveggörnyezetben *a védett véleménynyilvánítás szabadságába tartoznak-e*. Az, hogy az Alkotmánybíróság nem folytat ténybíráskodást, nem jelenti azt, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága határainak megállapítása során nem tulajdoníthatnak jelentőséget annak, hogy egy kifejezést, mikor, hol, milyen körülmények között használtak és kire vonatkoztattak. Nincs akadálya annak sem, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága és a jó hírnév védelme közti mérlegelés eredményeképp eltérő következtetésre jusson, mint a támadott döntés. Épp ellenkezőleg: ez a felülvizsgálat valódi tartalma.”⁴⁰

³⁷ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

³⁸ Lásd a 3077/2017. (IV. 28.) AB határozatot, különösen az Indokolás [28]-[32] pontjait.

³⁹ Található ugyanakkor olyan döntés is a repertoárban, ahol a testület valóban megmaradt a jogértelmezés alkotmányossági vizsgálatának szűkebb körében: 3236/2018. (VII. 9.) AB határozat.

⁴⁰ 29/2019. (XI. 4.) AB határozat, Indokolás [37]-[38], előzménye: 3263/2018. (VII. 20.) AB határozat

A fenti határozat azt követően született, hogy az Alkotmánybíróság a Kúria ítéletét már egyszer megsemmisítette, de az újabb kúriai ítélet továbbra sem állt összhangban az Alaptörvénnyel, ahogyan azt a testület a határozatában kifejtette. Az első alkotmánybírósági határozat szerint: „az Alkotmánybíróság nem vonhatja el az ítélező bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül.”⁴¹ Talán nem volt nyilvánvaló a Kúria számára, hogy változatlan tényállás mellett már nemigen maradt mérlegelési joga az ügyben.

Egy másik, az Alkotmánybíróságot egyszer már szintén megjárta, a rendezvény biztosításában feladatot ellátó rendőrök képmásának a demonstrációról szóló, internetes oldalon megjelent híradás melletti feltüntetésével kapcsolatos ügyben például a testület a következőképpen indokolt: „az alapeljárásban *felvett tényállás szerint (...) nem merült tehát fel olyan körülmény, amely arra adna alapot, hogy a közvetítés hamis látszatot kívánt volna kelteni*”.⁴² Vagy: „ha ilyen *körülmény nem merült fel* azonban – *mint ahogy a perbeli esetben soha nem volt kérdéses, a felperesek sem állították, hogy a tudósítás hamisan, ebből következően öncélúan ábrázolta volna jelenlétüket és szereplésüket a tudósítással érintett eseménynél* – a bíróságok az Alaptörvény Alkotmánybíróság által az Abh1.-ben meghatározott értelmezési tartománynak megfelelően a jelenkori események bemutatásához fűződő alkotmányos érdek primátusát kötelesek érvényesíteni”.⁴³

Az indokolás teljes szövegének olvasása nem hagy kétséget afelől, hogy az Alkotmánybíróság egyértelműen az adott ügy tényeire támaszkodva hozta meg döntését (bírált felül a bírósági jogértelmezést). Hogy mégis meghagyja azt, ami korábbi határozataiban kidolgozott módon az igazságszolgáltatásé, a fentiekkel némileg ellentmondásba kerülve ilyen megállapításokat is tett: az Alkotmánybíróság ezt az alkotmányos jelentőségű, de bírósági hatáskörbe tartozó jogszabályértelmezést (vagyis hogy mit tekint közéleti szereplésnek, milyen felvételt minősít tömegfelvételnek vagy személyiségi jogot sértőnek) – alkotmányos jogállásával összhangban – nem végzi el a bíróságok helyett”.⁴⁴

Ezekből a mondatokból némi hezitálás és homályosság tűnik ki: bizonytalan, mi is az, amit az Alkotmánybíróság magának kíván fenntartani, és mit hagy az igazságszolgáltatásra. Nem könnyíti meg a helyzetet, hogy a gyakran használt „mérlegelés” kifejezés tartalma nem

---

⁴¹ 3263/2018. (VII. 20.) AB határozat, Indokolás [31]

⁴² 3/2017. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [23]

⁴³ 3/2017. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [25]

⁴⁴ 16/2016. (X. 20.) AB határozat, Indokolás [24]

teljesen világos. A fentiekben látható volt, ez nem is csoda, hisz a mérlegelésnek jogági szinten is több „fajtája” van, s ezt csak tovább bonyolítja az alapjogi tesztekkel összefüggő, az alkotmánybírószági határozatokban sokszor ismételt mérlegelés.

Talán ez is vezet ahhoz, hogy a bíróságok nem tesznek eleget minden esetben maradéktalanul az alkotmánybírószági határozatokban foglaltaknak. Ilyenkor ismét a testület elé kerülhet az ügy.

Egy bátrabb, az igazságszolgáltatás részére nem sok mérlegelési lehetőséget hagyó hozzáállás mutatkozik meg ugyanakkor egy némileg későbbi határozat indokolásában. Az Alkotmánybírószág elvégezte az ügy tényeinek jogi, még hozzá az általa kidolgozott alkotmányjogi tesztek szerinti értékelését. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló esetben szintén egy képfelvétel internetes hírportálon megjelent cikk illusztrálásaként történő felhasználása volt a tárgya a személyiségi jogok sérelmével összefüggésben. A támadott jogerős ítéletében a bíróság megállapította a felperes képmáshoz való jogának megsértését, az indítványozóval szemben több polgári jogi szankciót alkalmazott. Az Alkotmánybírószág a saját feladatát így foglalta össze: elsőként azt kell vizsgálnia, vajon az indítványozó által közölt *cikk és az annak illusztrálására felhasznált fénykép közérdeklődésre számot tartó eseményről szóló beszámoló*nak minősíthető-e, kapcsolatos-e közvitával, és így kiterjed-e rá a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem. Ezt követően azt is értékelnie kellett, hogy a *jogvita tárgyát képező fénykép összefüggésben áll-e a cikk szöveges tartalmával*, vagy attól függetlenül a felperest önmagában is megalázó helyzetben ábrázolja-e. Miután az Alkotmánybírószág elvégezte a fenti vizsgálatokat, megállapította: a jogvita tárgyát képező fényképnek illusztrációként a felperes hozzájárulása nélküli felhasználása az érintett cikkben nem alkalmas az objektív méltóságérzet megsértésére, a felperes képmáshoz fűződő jogának arányos korlátozását jelenti, és nem minősül visszaélésnek a sajtószabadság gyakorlásával.

Hasonló, a tényeknek az Alkotmánybírószág által lefektetett teszteken való alkotmánybírószági megmérésére számos példa akad még.⁴⁵

4. Részösszegzés

Túl nagy bátorság volna az alkotmánybírószági esetjog teljes tanulmányozása nélkül határozott kontúrokkal felvázolni, mit is vizsgál a testület a 27. § szerinti panaszok alapján, de pontszerűen egy impresszionista kép festhető róla.

---

⁴⁵ 3209/2020. (VI. 19.) AB határozat, 3210/2020. (VI. 19.) AB határozat, 3211/2020. (VI. 19.) AB határozat, 3212/2020. (VI. 19.) AB határozat, 3213/2020. (VI. 19.) AB határozat, 3215/2020. (VI. 19.) AB határozat, 3048/2020. (III. 2.) AB határozat

A határozatokban következetesen megismételt álláspont szerint a bírói jogértelmezés értékelése történik meg: vagyis belül marad vagy túlterjeszkedik az alkotmányos értelmezési tartomány keretein. A jogértelmezés ahhoz a jogi rendelkezéshez kötődik, amelyet az alapul szolgáló jogvita elbírálása során a bíróság a döntésében alkalmazott. Így például a közérdekű adatok törvényi fogalmához, a rágalmozás vagy becsületsértés büntető törvénykönyvi szabályához, a személyiségi jogok (pl. képmáshoz való jog) megsértésével kapcsolatos polgári törvénykönyvi rendelkezésekhez, stb. Nem állítható, hogy az alkotmánybírói határozatok indokolása a fenti deklaratív megállapításon túl maradéktalanul ezt tükrözné, de az, hogy mégis ez történik, végső soron az alábbiak szerint kimutatható.

A határozatok érvelésének felépítése jelentősen függ attól, hogy az értelmezett jogi norma mennyire elvont, általános megfogalmazású, illetve mennyire részletes. A becsületsértés törvényi tényállása például meglehetősen határozatlan („a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el”), míg más büntető tényállások, vagy az adó- és társadalombiztosítási szabályok (stb.) lényegesen részletezőbbek. Becsületsértési ügyekben rendszerint a „becsület csorbítására alkalmas” fordulat vet fel – kimondatlanul, beazonosítatlanul is – értelmezési kérdéseket (lásd a normatív jogfogalmakról írtakat fent). Ennek kapcsán kell feloldani az egymásnak feszülő alapjogok konfliktusát (véleménynyilvánítás szabadsága és emberi méltósághoz való jog, illetve magánszféra joga) az Alkotmánybíróság által kimunkált tesztek alkalmazásával (egyfajta mérlegeléssel). Amikor viszonylag határozatlan normát, törvényi tényállási elemeket (normatív jogfogalmakat) kell értelmezni, a konkrét ügy tényeitől igen nehéz elvonatkoztatni. Ezért az alapjogi tesztet a testület az alapügy tényeit számba véve végzi el. Mögötte azonban akkor is a jogi szabály értelmezése történik meg. Ennek eredménye – a becsületsértésnél maradva – lehet az, hogy nem alkalmas a becsület csorbítására az, amikor ilyen és ilyen személy ezt, itt, ekkor, így (stb., a konkrét ügy tényei megfelelően behelyettesítendő) mondta. Vagy épp fordítva. Habár a jogi minősítést valóban a bíróságnak kell elvégeznie, s ez alapján a jogkövetkezményeket neki kell levonnia, a teszt fenti eredménye, mint az értelmezett szabálynak az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezési tartománya, irányadó a bíróság számára.

Ha az értelmezett jogszabály részletesebb, akkor az ügy egyedi tényeinek kisebb jelentősége van a panasz eljárásban. Ilyenkor az Alkotmánybíróság érvelésében is előtérben marad a jogi rendelkezés és annak értelmezése, Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezési tartományának kijelölése.⁴⁶

---

⁴⁶ Lásd például a 12/2020. (VI. 22.) AB határozat Indokolásának [57] bekezdését.

A bíróságok ugyan vonakodhatnak az ennek megfelelő döntést meghozni, fennáll azonban az esélye annak, hogy újabb panasz folytán ismét az Alkotmánybíróság elé kerül az ügy, s az új bírói döntésnek is megsemmisítés lesz a sorsa. Előfordulhat az is, hogy a megismételt eljárásban hozott döntésben a bíróság az alkotmánybírósági határozat indokolásában hivatkozott, számára fenntartott „mérlegelési” jogát tévesen értelmezve, alkalmazva jut ugyanarra az eredményre, mint korábban. Anélkül, hogy az Alkotmánybíróság az igazságszolgáltatás hatásköreit bitorolná, a bíróságokat (és az ügy mihamarabbi lezárását) is segítő hozzáállás az, ha az Alkotmánybíróság az érintett értelmezési kérdésben, adott tényállás mellett már nem enged további „mérlegelést”.

Tisztábbá válna továbbá a helyzet, ha az Alkotmánybíróság a határozatai indokolásában foglalt érvelés kibontása során folyamatosan előtérben tartaná az alkalmazott jogi rendelkezést és annak értelmezését. Ez abból a szempontból is jelentőséggel bír, milyen típusú alkotmányjogi panasz alapján mit vizsgál a testület. Az alkalmazott rendelkezést háttérbe toló vizsgálat rejtve hagyhatja, hogy a jogi szabály vagy annak értelmezése vezet alaptörvényellenességhez, elbírja-e egyáltalán a szabály szövege az Alkotmánybíróság által meghatározott értelmezést.⁴⁷

Segítené továbbá a jogalkalmazást, ha az Alkotmánybíróság a „mérlegelés” többféleségét maga is szem előtt tartaná, s egyértelműen kifejezésre juttatná azt, ahol a megismételt eljárásban a bíróságnak valóban van mérlegelési jogosultsága.

Nem lehet nem észrevenni azt sem, hogy ahol a jogértelmezéssel összefüggésben elvégzett alapjogi teszt a megismert (bizonyítottnak vagy valónak tekintett) és a bírói ítéletben rögzített tények értékelésével történik (lásd különösen a normatív fogalmaknál), akkor az Alkotmánybíróság tulajdonképpen felülvizsgálja a bíróság általi ténymegállapítást is. Mindezekből következhet, hogy az alkotmánybírósági határozatból egyenes út vezet a végső bírói döntés tartalmához, melyet formálisan természetesen kizárólag a rendes bíróság hozhat meg.⁴⁸

---

⁴⁷ Lásd például a 28/2014. (IX. 29.) AB határozattal elbíralt ügyet, amelyben az eljáró bíróságok kezét kötötte a Kúria 1/2012. Büntető-közigazgatási-munkaügyi-polgári jogegységi határozata a „közszerelés” értelmezése tekintetében. Az Alkotmánybíróság még csak részben sem érintette a jogegységi határozatot, holott annak tartalma nem volt összeegyeztethető a testületi indokolással. A Kúria a 28/2014. (IX. 29.) AB határozat közzétételét követően maga helyezte hatályon kívül jogegységi határozatát. (1/2015. Büntető-közigazgatási-munkaügyi-polgári jogegységi határozat)

⁴⁸ Ezt tükrözi például az ilyen megállapítás is: „Az ott kifejtettekre utalva az Alkotmánybíróság megállapítja: azzal, hogy a Kúria támadott döntése hatályában fenntartott olyan bírósági döntéseket, amelyek *az indítványozó védett véleménynyilvánítását bűncselekménynek minősítették*, megsértette az indítványozó Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében rögzített jogát.” [29/2019. (XI. 4.) AB határozat, Indokolás [40]

A valódi alkotmányjogi panaszok gyakorlatának elemzése tovább pontosítható, árnyalható egyéb alkotmánybíróági döntéseknek a vizsgálatba történő bevonásával. Különösen az önkényes jogalkalmazásra alapított, illetve az eljárási hibák miatti megsemmisítő határozatok érdemlik meg, hogy bonckés alá kerüljenek. Ez már azonban egy másik tanulmány tárgya lehet.

Felhasznált irodalom

- [1.]BENCZE Mátyás (2011): A bírói mérlegelésre vonatkozó szabályok értelmezésének sajátosságai. *Jogesetek Magyarázata*, 2011/2.
- [2.]BITSKEY Botond – TÖRÖK Bernát szerk. (2014): *Az alkotmányjogi panasz kézikönyve*. HVG-ORAC, Budapest.
- [3.]KÁNTÁS Péter (2001): A mérlegelés dilemmái. *Jogelméleti Szemle*, 2001/3. (<http://jesz.ajk.elte.hu/kantas7.html>, 2020. 06. 08.)
- [4.]*Összefoglaló vélemény - Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*. Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport, Budapest, 2017. október. (https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyosság.pdf, 2020. 06. 08.)
- [5.]POKOL Béla (2002): A bírói döntési folyamat elemzése. *Jogelméleti Szemle*, 2002/4. (<http://jesz.ajk.elte.hu/pokol12.html>, 2020. 06. 08.)
- [6.]SZIGETI Péter (2014): *Jogi alaptan*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

2020. június